

به زمان محدود در صف مدارس و زنگ ورزش منحصر شده است و گاه حتی این زمان اندک به دروس دیگر اختصاص می‌یابد؛ چرا که ورزش از یک رویداد مهم و تأثیرگذار به تفریحی اختیاری تبدیل شده است. در این میان، هر یک از کارشناسان نقش خانواده را به گونه‌ای توصیف می‌کنند. برخی از آن‌ها معتقدند که خانواده اولین و مهم‌ترین نقش را در توسعه ورزش دانش‌آموزی دارد و برخی دیگر خانواده را دنباله‌رو تصمیم‌ها و سیاست‌های سایر نهادها می‌دانند که خود به صورت مستقل در توسعه ورزش دانش‌آموزی نقشی ندارد.

طاهره طاهریان، اولین معاون امور زنان سازمان تربیت بدنی، که حالا به‌عنوان مشاور معاون رئیس جمهور در امور ورزش دختران و زنان و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی مشغول به فعالیت است در این باره گفت: «به نظر من، نقش خانواده در ورزش دانش‌آموزی بسیار مهم و تأثیرگذار است. این درست

ورزش دانش‌آموزی یکی از مقوله‌هایی است که هر سال با آمدن پاییز و شروع سال تحصیلی به‌عنوان یک نگرانی مطرح می‌شود؛ مورد بحث و گفت‌وگو قرار می‌گیرد اما این بحث‌ها بی‌نتیجه می‌مانند و فراموش می‌شوند تا سال بعد تحصیلی، و در این میان، تنها شاید دانش‌آموزان هستند که متضرر می‌شوند؛ همان‌هایی که امروزه فقر حرکتی‌شان ناشی از زمان‌هایی است که در مدرسه به هدر می‌رود. در حالی که می‌شد این زمان‌ها را با ورزش در آمیخت و به لحظاتی تأثیرگذار تبدیل کرد. به نظر می‌رسد نقش خانواده - به‌عنوان تأثیرگذارترین نهاد بر دانش‌آموزان - در توسعه ورزش در میان آن‌ها به حدی کم‌رنگ شده است که حتی گاهی خود خانواده‌ها ورزش را مانعی بر سر راه تحصیل فرزندانشان می‌بینند و جلو حرکت حلزونی این رویداد را هم می‌گیرند. در کنار دروس فنی و نظری جای ورزش همچنان خالی است. ورزش دانش‌آموزی

خانواده و توسعه ورزش دانش‌آموزی

گزارش: بهاره سلطانی
سیدامیر حسینی

خانم طاهریان

یکی از مشکلات
قهرمانی ما
کم توجهی
به ورزش
دانش آموزی
است و
توسعه ورزش
دانش آموزی
در مجموع به
توسعه همگانی و
قهرمانی ورزش
کمک زیادی
می کند

ورزشی در جذب خانواده‌ها به ورزش دانش آموزی چنین گفت: «برگزاری المپیادهای ورزشی خود یک کار توسعه‌ای و تأثیرگذار است. جشنواره‌های مدرسه‌ای و تجمع دانش آموزان هم می‌تواند در توسعه ورزش دانش آموزی و جلب خانواده‌ها بسیار مؤثر باشد. اگر ورزش در بخش دانش آموزی رشد کند، بدون شک در بخش قهرمانی در آینده تأثیر مثبتی خواهد گذاشت. یکی از مشکلات قهرمانی ما کم توجهی به ورزش دانش آموزی است و توسعه ورزش دانش آموزی در مجموع به توسعه همگانی و قهرمانی ورزش کمک زیادی می‌کند.»

دکتر علی اصغر احمدی، مشاور وزیر آموزش و پرورش در امور خانواده و مدیرکل انجمن اولیا و مربیان وزارت آموزش و پرورش، در مورد ورزش دانش آموزی عنوان کرد: «مسئله ورزش دانش آموزی مثل هر پدیده فرهنگی دیگر از طریق رفتار و شرایط محیطی، اجتماعی به افراد منتقل می‌شود؛ به خصوص در محیط خانواده این موضوع به فرزندان منتقل می‌شود.» وی افزود: «وجود رفتارهای نهادینه شده در زمینه‌های مختلف، از جمله ورزش، تأثیر خود را روی فرزندان می‌گذارد. در عین حال، همچون عادات‌های غذایی، زبان و... خانواده‌هایی که به ورزش اهمیت می‌دهند، خود به خود این موضوع را در نظر فرزندان خود مهم جلوه می‌دهند.»

مشاور وزیر آموزش و پرورش در مورد ساعت‌های ورزشی در مدارس گفت: «چیزی که در حال حاضر در مدارس ما آموزش داده می‌شود، تمرین‌های مختصر در فضای باز و گاه بسته است. اگر مدارس به موضوع ورزش یا تربیت بدنی اهمیت بدهند، خانواده‌ها نیز نسبت به این موضوع حساس می‌شوند، ولی تجربه‌ای که اغلب ما داریم نشان می‌دهد که ساعت‌های ورزش در مدارس، نوعی وقت‌گذرانی است. اگر این نگاه تغییر کند و تجزیه و تحلیل شود که چه مواردی باید مورد توجه قرار گیرد، شرایط متفاوت خواهد بود.»

دکتر احمدی افزود: «اگر ورزش دانش آموزی به صورت ورزش قهرمانی و مطرح شدن در سطح تیم‌های ورزشی و منطقه‌ای برود، شرایط عوض می‌شود. در بحث ورزش همگانی نیز اگر رویکرد به رفتارهای عمومی متوجه تحرک فیزیکی بدن شود و عمومیت پیدا کند، به رفتاری کاملاً اجتماعی تبدیل می‌شود. در چنین برنامه‌ای تمام افراد باید ورزش را در برنامه کارشان قرار بدهند و حتی در برنامه روزانه ۲۰ تا ۳۰ دقیقه نرمش فردی داشته باشند.»

مثل نقش خانواده در تربیت است. وقتی خانواده به فعالیت‌های ورزشی نگاه مثبتی داشته باشد و برای ورزش و تربیت بدنی اهمیت قائل باشد، آن را در کار و برنامه روزانه فرزندان خود لحاظ می‌کند.» وی با اشاره به پیگیری دروس فنی و نظری توسط اعضای خانواده دانش آموزان عنوان کرد:

«خانواده‌ها همان‌طور که پیگیر دروس فنی و نظری فرزندان خود هستند، باید فعالیت‌های تربیت بدنی و درس ورزش نیز برایشان مهم باشد. آیا خانواده‌ها به همان اندازه که بر روی فعالیت‌های تئوری حساس‌اند، برای ورزش نیز نگرانی و حساسیت به خرج می‌دهند؟» طاهریان ادامه داد: «آیا اگر در مدرسه به ورزش اهمیت داده نشود، خانواده گله‌مند می‌شود که چرا برای فرزندان‌شان در این خصوص برنامه‌ریزی صورت نمی‌گیرد یا چرا درس ورزش مفید و تأثیرگذار نیست؟»

وی تأکید کرد: «بنابراین، خانواده‌ها باید هشدارتر عمل کنند و برای ورزش و تربیت بدنی نیز همانند دیگر دروس ارزش و اهمیت قائل باشند؛ چرا که فرصت فعالیت ورزشی در سلامت جسمی، روحی و اخلاق افراد تأثیر جدی دارد و در روابط اجتماعی‌شان نیز اثرگذار است. وقتی خانواده‌ها کم توجهی و کم لطفی می‌کنند و از مدارس در این زمینه توقعی ندارند، ساعات ورزش نیز بی‌اهمیت جلوه می‌کند.»

طاهره طاهریان با بیان اینکه نگاه خانواده‌ها به ورزش دانش آموزی چندان مثبت نیست، گفت: «نگاه‌ها از جانب خانواده به این موضوع چندان مثبت نیست و همین باعث کم توجهی در این زمینه می‌شود. در شرایط کنونی همه می‌دانند که خانواده‌ها چه نقش مهمی در تصمیم‌گیری فرزندان دارند و وقتی آن‌ها تربیت بدنی را جدی نمی‌گیرند، این مسئله از جانب مدرسه و دانش آموزان نیز جدی تلقی نمی‌شود. به اعتقاد من، این نگاه دانش آموزان باید تغییر کند و این موضوع از طریق آموزش، رسانه‌ها و... امکان‌پذیر است.»

وی در پاسخ به این سؤال که آیا در نگاه اول، این مدارس نیستند که به تربیت بدنی ارزش می‌دهند، گفت: «من سال‌ها معلم ورزش بوده‌ام. امروزه در مورد ورزش نمی‌توان نقش مستقل برای یک نهاد قائل شد. خانواده، مدرسه و جامعه همه تأثیرگذارند و نمی‌توان به تنهایی نقشی برای آن‌ها در نظر گرفت ولی من تأثیر خانواده را بیش از سایر نهادها می‌دانم. برخی خانواده‌ها می‌گویند فرزندمان ورزش نکند تا لطمه‌ای به دروسش وارد نشود؛ در حالی که این موضوع بر عکس است.» طاهریان در مورد نقش المپیادهای

اگر مدارس به موضوع ورزش یا تربیت بدنی اهمیت بدهند، خانواده‌ها نیز نسبت به این موضوع حساس می‌شوند

وی با اشاره به ورزش قهرمانی عنوان کرد: «ورزش قهرمانی درصد کوچکی از جامعه را شامل می‌شود. برای مثال، منطقه‌ای مثل مازندران که کشتی در آن نهادینه شده است، تعدادی از ورزشکاران بالا می‌آیند و بقیه که نمی‌توانند خود را به سطح قهرمانی و کشوری برسانند، قربانی می‌شوند و به لحاظ روانی آسیب جدی می‌بینند. مثالی دیگر می‌زنم؛ اعضای تیم ملی والیبال که اخیراً نتوانسته‌اند درخشش مورد نظر را داشته باشند، مورد بی‌مهری قرار گرفته‌اند و برخورد با آن‌ها متفاوت شده است.»

مدیرکل انجمن اولیا و مربیان وزارت آموزش و پرورش درباره نقش خانواده در ورزش دانش‌آموزی گفت: «به نظر من، خانواده نقش چندان مهمی در این موضوع ندارد و سایر نهادهای فرهنگ‌ساز، مثل وزارت ورزش و جوانان، در این مورد تأثیرگذارترند.»

وی در مورد طرح المپیادهای ورزشی بیان داشت: «فعالیت برای المپیادهای ورزشی باید از خانواده و مدرسه باشد. در گذشته هم سعی شده است خانواده‌ها در این زمینه درگیر شوند ولی خانواده نمی‌تواند شروع‌کننده این کار باشد بلکه می‌تواند حامی و دنباله‌رو دیگر نهادها باشد. المپیادهای ورزشی هم جنبه عمومی پیدا کرده‌اند و تعداد زیادی دانش‌آموز درگیر آن‌ها شده‌اند. به علاوه، ما سعی کرده‌ایم تفکر آماده‌سازی برای این المپیادها را در خانواده‌ها توسعه دهیم ولی باز هم این کار در خانواده‌ها شروع نشده و خانواده تنها در این زمینه مشارکت داشته است.»

دکتر محسن ایمانی، روان‌شناس و عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس، خانواده را الگوی رفتاری و عملی دانش‌آموزان دانست و گفت: «خانواده می‌تواند در ورزش دانش‌آموزان تأثیر زیادی داشته باشد. در جنبه‌های دیگر هم همین است؛ مثلاً یک خانواده فرهنگی برای اشاعه مسائل فرهنگی در میان فرزندان خود هزینه می‌کند. خانواده‌ای هم که به ورزش توجه می‌کند، فرزندان خود را به سمت این مقوله سوق می‌دهد.»

وی افزود: «پدیری که بعد از نماز صبح ورزش می‌کند نقش الگوی بسیار قدرتمندی را برای فرزندان

دکتر احمدی

دکتر ایمانی

اگر والدین برای فرزندان وقت بگذارند و آن‌ها را برای مثال به مسابقات ورزشی ببرند، بچه از اول احساس می‌کند که ورزش در خانه و خانواده‌اش جای دارد

ایفا می‌کند. در اسلام نیز به بحث ورزش اهمیت زیادی داده شده و فراگیری ورزش‌هایی همچون شنا، تیراندازی و سوارکاری حتی به صورت ویژه مورد تأکید پیامبر اسلام (ص) بوده است.» وی ادامه داد: «همچنین در کتب قدیمی و ادبیات ما نیز بر ورزش بسیار تأکید شده است. عنصر المعالی در «قاپوس نامه» نقل می‌کند که پدر مرا برای آموزش به دست مربی سپرد و در پایان از او خواست که شنا کردن را نیز به من بیاموزد و این اتفاق افتاد. سال‌ها گذشت و در سفری کشتی ما در رود دجله غرق شد و از ۲۵ نفر سرنشین کشتی، ۲۲ نفر غرق شدند و من هم به واسطه اینکه شنا یاد گرفته بودم نجات پیدا کردم و آن روز به اهمیت تأکید پدر بر آموزش شنا پی بردم. مولوی نیز این موضوع را تحت عنوان «نحوی و کشتی‌بان» به صورت دیگری بازگو کرده است.»

این عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس با اشاره به نقش خانواده در ورزش فرزندان بیان کرد: «اگر والدین برای فرزندان وقت بگذارند و آن‌ها را برای مثال به مسابقات ورزشی ببرند، بچه از اول احساس می‌کند که ورزش در خانه و خانواده‌اش جای دارد. سلامت در گرو ورزش است و هم دین و هم پزشکان بر این موضوع تأکید کرده‌اند. وقتی فرد ورزش می‌کند، میزان سروتونین در بدن وی افزایش می‌یابد و نشاط پیدا می‌کند.»

وی افزود: «خانواده‌ای که خودش اهل تحرک است، این موضوع را به فرزندانش منتقل می‌کند. ما یادمان است که صبح‌های زود بعد از خواندن سرود و قرآن سرصف، مربی می‌آمد و حرکاتی را انجام می‌داد و از ما می‌خواست که آن‌ها را انجام بدهیم. بعد از انجام دادن این حرکات همه سرحال به کلاس‌هایشان می‌رفتند. مدارس باید ورزش را به صورت رسمی به دانش‌آموزان آموزش بدهند. این باید جزء فعالیت‌های رسمی و در ساعت‌های ورزش هم باید ورزش را کاملاً جدی تلقی کنند.»

دکتر ایمانی با بیان اینکه باید در مدارس فضای گسترده و متنوعی از شاخه‌های مختلف ورزشی در نظر گرفته شود، گفت: «باید امکانات ورزشی در مدارس به گونه‌ای فراهم باشد که دانش‌آموزان امکان انتخاب داشته باشند. اگر تنوع فعالیت‌های ورزشی در مدارس افزایش یابد، هم از لحاظ کمی و هم کیفی شاهد رشد ورزش دانش‌آموزی خواهیم بود.» وی با اشاره به المپیادهای دانش‌آموزی و تأثیر آن‌ها بر ورزش فرزندان تأکید کرد: «المپیادهای ورزشی چون میل به رقابت را در دانش‌آموزان افزایش

می‌دهند، می‌توانند در زمینه‌های مختلف، از جمله در بحث استعدادیابی تأثیرات مثبتی بگذارند. ورزش همان مقوله‌ای است که نه تنها از دوران مدرسه و با المپیادهای دانش‌آموزی بلکه حتی از دوران جنینی باید مورد توجه خانواده و مادران قرار بگیرد.

دکتر ایمانی در پاسخ به این سؤال که آیا به نظر شما ورزش دانش‌آموزی می‌تواند زمینه‌ای برای رشد و توسعه ورزش قهرمانی باشد، اظهار داشت: «بله؛ می‌شود از همان دوران مدرسه برای دانش‌آموزان پرونده ورزشی ایجاد کرد و آن‌ها را به مسیر درست هدایت نمود تا اگر کسی واقعاً علاقه‌مند است، به سمت ورزش قهرمانی برود. البته باید به یک نکته هم توجه کرد و آن اینکه نیاز جامعه چقدر است و جامعه تا چه حد ورزش و ورزشکار قهرمانی می‌طلبد. باید بیشتر به دیگر جنبه‌های مثبت ورزش پرداخت و به دانش‌آموزان هم توصیه کرد که از ابتدا ورزش را جدی تلقی کنند.»

دکتر سارا کشکر، استادیار دانشگاه علامه طباطبایی و عضو هیئت علمی این دانشگاه، که سوابق مدیریتی و اجرایی زیادی هم دارد درباره نقش خانواده در توسعه ورزش دانش‌آموزی گفت: «خانواده به‌عنوان اولین و مهم‌ترین نهاد در هر جامعه‌ای تعریف می‌شود و قطعاً شخصیت هر فردی در جامعه در دامن خانواده شکل می‌گیرد.»

وی افزود: «اگر فعالیت بدنی در خانواده‌ای اهمیت زیادی داشته باشد، دانش‌آموز این الگو را از خانواده می‌گیرد؛ مثلاً بحث طرفداری از تیم‌های ورزشی مثل پرسپولیس و استقلال خود به خود فرزندان را هم درگیر این موضوع و هواداری می‌کند. بنابراین، می‌توان گفت خانواده در تشکیل یا ظهور الگوهای رفتاری دانش‌آموزان نقش بسیار مهمی دارد.» این عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی تأکید کرد: «در برخی خانواده‌ها از همان ابتدا فقط به دروس نظری و فنی دانش‌آموزان توجه می‌شود ولی ورزش مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرد. فرزندان که در چنین خانواده‌هایی رشد می‌کنند، اغلب کمتر به سراغ ورزش می‌روند. ادامه این روند به دانشگاه نیز می‌رسد و دانشجویان هم کمتر برای ورزش وقت می‌گذارند. این شکل از رفتارهای اجتماعی یا باورها می‌تواند در سلامت جامعه اختلال ایجاد کند. ورزش در حالی به فوق برنامه تبدیل شده که اصل برنامه است.»

دکتر کشکر با بیان اینکه هم خانواده و هم جامعه باید ورزش را به‌عنوان ابزاری برای ایجاد نشاط و سلامت ببینند، افزود: «تحقیقی با دانشجویانم داشتم که طی آن می‌خواستیم ببینیم کودکان

سنین مهدکودک چه نگرشی نسبت به ورزش دارند. نتیجه نشان داد در خانواده‌هایی که پدر و مادر اهل ورزش‌اند، کودکان ورزش را فعالیتی می‌بینند که توسط ورزشکاران و در مکان‌هایی مثل پارک یا سالن ورزشی انجام می‌شود. برعکس، در خانواده‌هایی که پدر و مادر ورزش نمی‌کردند و کودکان ورزش را تنها از طریق تلویزیون می‌دیدند، ورزش مقوله‌ای بود که مثلاً در زمین فوتبال انجام می‌شد. همین تحقیق هم اهمیت نهاد خانواده را در توسعه ورزش نشان می‌دهد.»

وی ادامه داد: «متأسفانه از همین رده سنی مهدکودک به ورزش توجهی نمی‌شود و در مدارس نیز به دلیل کمبود امکانات ورزش به فراموشی سپرده می‌شود. زمانی که هوا خوب نیست دانش‌آموزان از فضای محدود حیاط به کلاس‌های درس منتقل می‌شوند؛ در حالی که به اعتقاد من، معلم ورزش در چنین شرایطی حتی در کلاس باید آموزه‌های ورزشی را به دانش‌آموزان منتقل کند و روی هماهنگی عصبی عضلانی آنان کار کند.

این استادیار دانشگاه علامه طباطبایی با اشاره به المپیادهای دانش‌آموزی تصریح کرد: «اگر درباره المپیادهای دانش‌آموزی بپرسید مثل این است که بپرسید المپیک چقدر در ورزش میان مردم تأثیر دارد. برای مثال، اهمیت المپیک در صورتی زیاد است که تأثیر

ورزش را در جوامع پررنگ کند. به همین ترتیب، المپیادهای دانش‌آموزی نیز نقش مستقیمی در ورزش دانش‌آموزی ندارند اما به‌صورت غیرمستقیم اثرگذارند و می‌توانند ورزش را در نهاد مدرسه برجسته کنند. بعد از آن نیاز به ساز و کاری است که دانش‌آموزی را که به ورزش کردن ترغیب شده است، به مشتری دائمی این مقوله تبدیل کند.» وی درباره نقش ورزش دانش‌آموزی در ورزش قهرمانی گفت: «مایل نیستم این دو مقوله را به هم مرتبط کنم. مدرسه جای قهرمان شدن نیست؛ جای درس خواندن است. اگر دانش‌آموزان هم در مدرسه ورزش می‌کنند این ورزش درس تلقی می‌شود و به ورزش قهرمانی ربطی ندارد. به هر حال، تأثیرات ورزش و توجه به آن انکارناپذیر است. جامعه‌ای که از سنین کودکی ورزش را تبلیغ و ترویج می‌کند، در آینده شهروندان سالم و تیم‌های قهرمانی موفق خواهد داشت.»

دکتر کشکر

اگر فعالیت بدنی در خانواده‌ای اهمیت زیادی داشته باشد، دانش‌آموز این الگو را از خانواده می‌گیرد